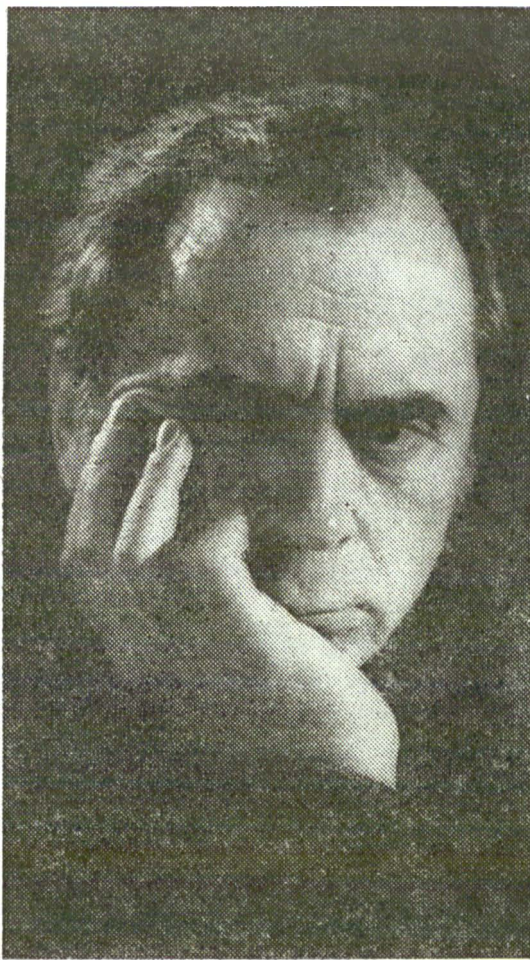

PAUL IOACHIM

Lubirile de-atunci

PERSONAJELE

DUMITRU APOSTOL
SULTANA, fiica lui
ALEXANDRU, fiul lui cel mare
RADU, fiul lui cel mic
ION, logodnicul Sultanei
IORGULESCU, comerciant
CRĂIȚA, fiica lui
NATALIA, logodnica lui Alexandru

Acțiunea se petrece în vara anului 1944, într-un orașel de provincie.

PARTEA I

O cameră mare, pătrată ; în fund, o fereastră și o ușă care dau în curte. În stînga, o fereastră care dă spre grădină. În dreapta, spre fund, cîteva trepte duc la o altă ușă care dă spre celelalte încăperi. O masă, cîteva scaune, un pat, o laviță. Iarna, se strîng cu toții în această cameră ce ține loc și de bucătărie.

Useproape seară. Arșița de peste zi pareă s-a mai potolit. Pe laviță, extenuat, nebarberit — acum „a picat“ de la drum —, Dumitru Apostol, un bărbat de aproape 50 de ani. În partea cealaltă a camerei, stînd pe pat, Sultana, fiica lui. Are 27 de ani. Trăsăturile feței îi sînt frumoase, dar înăsprite de grijă și de nevol.

Din cînd în cînd, se aude șuleratul unei locomotive de la depoul din apropiere.

DUMITRU (*obsedat de un gînd*): Drumul ăsta a fost mai greu decît tot războiul la un loc.

SULTANA : Ți-e foame ? (*Dumitru nu răspunde.*) Nu prea mai avem de mincare. (*Mică pauză.*) Cîinele a dispărut. (*Mică pauză.*) Știi ce cred eu ? Că ai lui Culai... l-au tălat și l-au mincat. (*Se privesc aproape uimiți că mai pot glumi. Îi încearcă un ris costeliv.*) Bie-tul Lăbuș ! Avea o privire de copil. (*Pauză.*) Știi că lui Culai i-a murit ăla miou' ?

DUMITRU : Drumul ăsta a fost mai greu decît tot războiul la un loc.

SULTANA : Nu te speli ?

DUMITRU (*nemișcat, obsedat de același gînd*): Oameni pe tampoane, pe scări, pe acoperișurile vagoanelor...

SULTANA : Să-ți torn să te speli.

DUMITRU : Abia porneam trenul ; că-deau din mers... familii împrăștiate, copii țîpînd... bătrîni călcați în picioare...

SULTANA : Hai să te speli, că apă mai avem.

DUMITRU : Noaptea mergea cum mergea, era mai răcoare ; ziua, însă, ne topeam cu toții. Rămîneau prin gări, pentru o picătură de apă. Și în spate, ca un balaur cu șapte mil de capete, frontul ; care venea, venea după noi. Iar noi abia ne mai tiram.

SULTANA : Lasă, tată. Bine că te-ai întors sănătos. Hai să-ți torn să te speli și să-ți pregătesc ceva de mincare.

DUMITRU (*obsesie de care nu poate scăpa*): La tunel, ne-a leșit în față un grup de oameni. S-au așezat pe șine, cu gîndul c-o să oprim să-i luăm și pe ei. Dau să opresc, dar ofițerul neamț de lîngă mine îmi strigă : „Nu opri !” Și-mi înfîlge pistolul în ceafă.

SULTANA : Ticălosul ! Și ?

DUMITRU : Care-au scăpat, care — nu...

SULTANA : Cîtă lume prăpădită ! Dacă mai ține așa, murim cu toții.

DUMITRU : N-o să mai țină, îți spun eu. N-o să mai țină.

SULTANA (*cu o bucurie sălbatică în priviri*): Azi am primit scrisoare de la Ion. Trăiește. E sănătos. Foarte curînd vine acasă.

DUMITRU : Cum vine, facem nunta.

SULTANA (*nu-i vine să creadă*): Chiar crezi că apucăm și clipa asta ? Să facem nuntă ?

DUMITRU : De ce nu ? Ducă-se dracului, cu războiul lor cu tot !

SULTANA : Cu rochie... Cu rochie de mireasă ? Albă ?

DUMITRU : Cu rochie de mireasă. Albă. Altminteri, cum ?

SULTANA : Și cu lămîiță ?

DUMITRU : Și.

SULTANA (*fericită*): Rizi de mine ! De unde bani pentru rochie ? Și de unde rochie, chiar de-am avea bani ? (*Tristă.*) Acum oamenii se poartă în negru, nu în alb.

DUMITRU (*ca pe o taină*): Sultano, foarte curînd oamenii se vor purta în alb. Foarte curînd va fi sărbătoare. Va fi pace.

SULTANA : De unde pace, tată, cînd tot pămîntul e pîrjolit de război ?

DUMITRU : Și cît crezi c-o să mai țină războiul ? O sută de ani ? (*Cu voce scăzută.*) Cînd am ieșit din depou, m-a oprit un om și mi-a spus : „Pregăteți-vă pentru pace ! Aștia, de ne-au mîncat și ficatele din noi, îi aruncăm peste bord. Noi, cei care-am îndurat atîtea — și foamete, și nedreptăți, și moarte —, noi vom fi stăpîinii noștri, noi vom conduce”.

SULTANA (*nedumerită*): Ce să conducem ?

DUMITRU : Țara.

SULTANA (*ride*): Păi ne pricepem noi să conducem ? Noi de-abia știm să citim. Care știm.

DUMITRU : Învățăm. Ce, alde Ștefan cel Mare știa multă carte ? Și ce mi ți-i mai muștruluia ! Mamă, mamă !

SULTANA : Ca să dai cu sabia nu-ți trebuie școală. Și-apoi, sfetnicii ăia din jurul lui știau ei ceva carte, că doar nu-i ținea domnitorul numai să-i toarne lui în pahare.

DUMITRU : Învățăm. Sultano. Nevoia te învață. Să vezi ce învățătoare o să iasă din tine...

SULTANA (*ride*): Eu, învățătoare ? Eu sînt bătrînă. (*Așa cum ride acum, cu toți dinții, e chiar frumoasă.*) Poate, copiii mei. Și ăștia care-o să conducă — adică, noi — îmi dau și rochie de mireasă ?

DUMITRU : Îți dau, de ce să nu-ți dea ?

SULTANA : Și-o s-avem și lăutari la nuntă ? (*Dumitru confirmă.*) Și-o să dansăm ? Tată, tăticule, n-am mai dansat de patru ani ! Am uitat să dansez. Am uitat să trăiesc. Și-o să avem și

mîncare și băutura pentru toți invitații ?

DUMITRU Pentru tot cartierul.

SULTANA (cu exaltare) : Și-o să dansăm ? Și-o să lăsăm doliul și-o să dansăm pînă ni s-or rupe tăpile la pantofi ? (Tace. Se privesc triști. Se duce și se așază lângă Dumitru. Se strînge în el.) Cit s-ar fi bucurat, sărmana... Cit s-ar fi bucurat să mă vadă în rochie albă, de mireasă...

DUMITRU În grupul ăla de la tunel era o femeie — doar o clipă am văzut-o —, era o femeie care semăna leit cu biata maică-ta. În clipa cînd am trecut cu trenul, au fugit cu toții, îngrozii. Numai ea a rămas între șine, zimbînd, așa cum zîmbea maică-ta.

SULTANA : Știu ce-i în sufletul tău, dar n-ai nici o vină. De puteai, o salvai.

DUMITRU Altă dată am oprit trenul să nu calc o juncană sau un mînz. Și-acum ?

SULTANA Blestematul ăla de ofițer să poarte păcatul. Hai să-ți torni să te speli. (Ii toarnă dintr-o cană. Dumitru, dezbrăcat pînă la briu, se spală.)

SULTANA Doamne, tată, ce frumos ești ! Ion e 'un slăbănog.

DUMITRU : În atîția ani de front, s-o mai fi schimbat și el.

SULTANA Am auzit că acolo, în linia întîia, le dă numai pui fripți și vin roșu.

DUMITRU (terminînd cu spălatul) : Da. Și după fiecare atac, o bucată mare de cozonac și-o cafea neagră. (Rid.)

SULTANA (înduioșată) : Ți-e foame. Ce să-ți dau, lupule, să mînci ? Na, mîncă-mă pe mine ! Da-s bătrînă și urîtă.

DUMITRU : Ești frumoasă, Sultano. Ești frumoasă. Dar nu mai ești o fetișcană.

SULTANA Știu că sint o fată bătrînă. Și urîtă. (Necodată îmbujorîndu-se.) Dar cînd o să vină Ion, am să arăt ca o fetișcană, cu pielea catifelată și cu ochii limpezi. Ai văzut-o pe fata lui Neculăiță ? Dacă are bărbatul acasă, arată ca o floare. Si-a lui Moise, chiar dacă nu-i mărîtată...

DUMITRU Nu birfi !

SULTANA (aprigă) : De ce se poartă ca o cătea ? Tot cartierul vorbește. Vasile-i pe front și ea s-a-nhăitat cu frate-meu. Să-l fi așteptat pe Vasile, că nu crăpa !

DUMITRU : Ești rea.

SULTANA Da, sint rea ! Sint bătrînă și rea ! Și-mi vine s-arunc cu apă fiartă peste dezbrăcatele astea ! Peste nerușinatele astea !

DUMITRU (aspru) : Gata ! Potolește-te ! Radu n-a mai dat pe-acasă ? (Sultana nu răspunde. Îmbunînd-o.) Hai să așzăm masa. (Dumitru fabulează ; Sultana îl privește mirată.) Scoate taci-

murile de argint, fața de masă de damasc, vinul roșu din cămară. Prăjituri nu, că fac diabet.

SULTANA (așezînd o masă, evident, modestă) : Și cînd te gîndești că la Iorgulescu așa se mîncă și-acum...

DUMITRU : I-o veni și lui Iorgulescu timpul să așeze masa în gînd.

SULTANA Cine-i bogat, bogat moare.

(Se așază și mîncă amîndoi.)

DUMITRU Crezi ? Te-am întrebat de frate-tău. N-a mai dat pe-acasă ?

SULTANA : De două zile. De cînd l-am bruftuluit pentru Stanca lui Moise. Mi-a ris în nas și mi-a zis : „Nici nu știi ce planuri am eu !” Și-a dispărut.

DUMITRU De ce i-o fi plăcînd băiatului ăsta să slugărească la prăvălia lui Iorgulescu ? N-a vrut să intre în depou să-nvețe o meserie.

SULTANA : Lasă, că și negustoria e meserie. Și încă ce meserie !

DUMITRU : Hoție, nu meserie ! În depou ar fi învățat o meserie ; ar fi ajuns, poate, mecanic de locomotivă, ca mine. (Se întunecă.) Nu-mi ies din cap oamenii ăia de la tunel. (Pauză. Șovăind.) Cit am lipsit eu, n-ai primit vreo veste de la Alexandru ? (Sultana îl privește fix, fără să răspundă. Dumitru îi evită privirea. Tulburat.) Să nu primesc nici o veste de la băiatul ăsta ? ! De-un an de zile !

SULTANA (cu ton aspru) : Știl bine că Alexandru a murit. Ți-au comunicat doar. De ce te mai minți ? E mort.

DUMITRU (ișt țese din fire) : Nu-i adevărat ! Băiatul meu n-a murit ! Mi se trimite, acolo, o hîrtiuță că nu mai este, și gata ? Și asta-i tot ? O hîrtiuță ? (Emoția îi strangulează vocea.)

SULTANA (vine lîngă el) : Liniștește-te ! N-are rost să ne amăgim. N-are rost. Alexandru a murit pe front.

DUMITRU : Nu pot să cred. Nu pot să cred că nu mai e, că nu mai vine. Că n-o să mai deschidă ușa asta niciodată... niciodată ! (Obsesia revine.) Si femeia ala, oamenii aceia de la tunel...

SULTANA (cu ton aspru) : N-ai nici o vină ! Ce-a căutat înaintea trenului ? Ce-a căutat, dacă știa că o să moară ?

DUMITRU : Poate că a vrut să moară. Poate că era disperată, flămîndă, părăsită. Poate că atît mai putea : să moară.

SULTANA : Dacă a vrut, atunci să moară ! Alții au murit și n-au vrut. Alții au lubit viața și-au murit. (În șoaptă.) Pe fiul lui Cîrstea l-au luat și l-au bătut la poliție pînă a murit ! Și era nevinovat !

DUMITRU : Ești prea aspră. Orice om ure în viață o cumpănă. Cînd cumpăna se prăbușește înainte de vreme,

trebuie să sărim cu toții să-l ajutăm s-o îndrepte. Așa trebuie să înțelegem viața. Altminteri ne înfundăm cu toții în neomenie.

(*Intră Radu. Peste cămașă poartă o vestă, fără haină, fără cravată; pe cap, o pălărie de fetru — a căpătat-o de la „Jupinul”, Iorgulescu. Are în mână un coș de piață. E bine dispus.*)

RADU : Gute Nacht ! (*Cei doi tresar. Rîzind.*) V-ați speriat ? Ați crezut că-i Gestapoul ? Liniștiți-vă, verii mei. Stăm bine cu toți polițiștii din lume. Noi, cu toată lumea, vorba jupinului : „Pleacă-ai noștri, vin ai noștri !”
Bună seara.

DUMITRU (*sever*) : De unde vii ?

RADU : De la „birou”, de la Iorgulescu.

DUMITRU : Ce-i prin țig ?

RADU (*punind coșul pe masă*) : Ca peste tot. Se apropie frontul. Unii se refugiază la țară, alții, dimpotrivă, profită de situație și-și rotunjesc averile. Unii trag obloanele, alții vind și pentru ceilalți. Se fac provizii, se ascund mărfuri. Vin vremuri grele, verii mei. Vremuri minunate pentru comerț. Cine prinde momentul e om făcut. Vă e foame ?

DUMITRU : Cine prinde, ce moment ?

RADU : Asta de-acum. Asta-i momentul nostru. Se schimbă vremurile, verii mei. Ai de-au mers numai cu trăsura au pus-o de mămăligă. Acum urcăm noi în trăsură. A venit și vremea noastră. Dii, murgule, dii !

DUMITRU : Băiatul ăsta vorbește de parcă-i beat. (*Lui Radu.*) Europa, întreaga lume e în flăcări, și tu te gîndești la cai verzi pe pereți ? !

RADU : Ce-am eu cu lumea ? Ce-mi pasă mie de Europa ? Ce, Europei îi pasă de mine ? Frontu-i la doi pași. Vîne, trece, rade tot și rămînem noi, sărăntocii, în fruntea bucatelor.

DUMITRU : De unde știi tu toate astea ?

RADU : Ce contează ? Important e că, dacă nu punem noi mîna pe bucate, ne-o iau alții înainte și rămînem cu buzele umflate. Nu vă e foame ?

DUMITRU : Și tu ce propui ?

RADU : Eu propun, deocamdată, să ne ospătăm. (*Dumitru și Sultana îl privesc nedumeriți.*) Așa cum ați auzit : să ne ospătăm. (*Scoate din coș felurite bucate.*) Adică să vă ospătați voi ; eu am mîncat la jupinul ! (*Scoate o sticlă învelită în ziar.*) Și-aici ce credeți că e ? Vin vechi ! Vin de douăzeci de ani ! De la nașterea Crăiței. (*Mai scoate o sticlă.*) Două. Să fie masa bogată.

DUMITRU : De unde le ai ?

RADU : Din renumitele podgorii ale lui Iorgulescu.

DUMITRU Ți le-a dat Iorgulescu ?

RADU : Iorgulescu ? (*Ride.*) Mai bine s-ar spînzura, decît să dea cuiva, ceva. (*Insinuant.*) Mi le-a dat Crăița.

DUMITRU : Fil-sa ?

RADU : Ihi !

DUMITRU (*incepe să mînințe. Cu jenă parcă, începe să mînințe și Sultana*) : Măi, băiete, dacă află Iorgulescu, ăla te bagă-n pușcărie și pentru o firimitură de pîne.

RADU : Poate îl infund eu pe el. Mai știm și noi cîte ceva despre dumnealui.

DUMITRU : Tu să-ți vezi de treaba ta !

RADU : Asta și fac.

DUMITRU : Ești sluga lui, muncește-cinstit !

RADU : Slugă ? Eu, slugă ? !

DUMITRU : Dacă n-ai vrut să-nveți o meserie...

RADU : Adică negustoria nu-i meserie ! Te cocoșează. Dar cînd ajungi să fii cineva, să ai prăvălia ta, să ai trăsura la scară, se schimbă situația. Atunci, ai cîțiva pirlîți ca mișe care trag, iar tu, tral pe vătrai. Obosești doar cînd numeri banii.

DUMITRU : Măi, exploatatorul, vezi că ți-s rupti pantalonii în fund.

RADU : Rîdeți voi, dar nu mă cunoașteți. (*Bea paharul pînă la fund.*) Cînd o să trec din cînd în cînd cu trăsura prin mahalaua asta, o să mă salutați cu pălăriile pînă la pămînt. Și nu cu una, cu trei trăsuri am să trec : într-una îmi pun pălăria, în a doua, bastonul și mînușile, iar în cea de-a treia, „mandea”, îmbrăcat ca un prinț. O să vă salut, așa, cu două degete, iar lumea o să zică : „Ete-al naibii, mă, Radu Apostol, bine-a ajuns !” Eu am să-l moștenesc pe Iorgulescu, Eu am să fiu Iorgulescu în acest oraș. Eu !

DUMITRU : Te-nfliază ?

RADU : Nu. (*Pregătindu-și efectul.*)

Mă-nsor cu fii-sa. Mă-nsor cu Crăița.

DUMITRU : Vezi că te-aude Iorgulescu și te-aruncă în stradă ! Ai și merita-o

RADU (*întăritat*) : Verii mei, nu mă cunoașteți. Fata asta va fi nevasta mea.

SULTANA (*izbucnind*) : Cum o să ți-o dea pe fii-sa de nevestă, cînd tu îi mătură curtea ?

RADU (*fierbînd*) : Eu de mult nu-i mai mătur curtea. Asta o fac alții, argații ! Eu am trecut la teighea. Asta-i una.

Al doilea : fata-i moartă după mine.
DUMITRU : Moartă-moartă. sau numai leșinată ?

RADU : Să nu mă faceți, că acum mă duc și-o scot din casă și v-o aduc plocon. Să nu mă faceți !

SULTANA : Atunci de ce te-ai legat de Stanca ?

RADU : Eu m-am legat de ea ? Ea m-a tras de minecă. Și-atunci, ce-ai fi vrut

- să fac? Să fug? S-o pîrască la taica popa? Dealtfel, m-am și retras din combinație, (*Zîmbind cu înțeles.*) Zburăm spre alte zări!
- DUMITRU (*amenințîndu-l*): Să nu-ți zbor eu ție una! Bagă-ți mințile în cap! Nu profita că-s plecat pe drumuri toată ziua, iar soră-ta nu te mai poate ține din scurt.
- RADU: Nu-ı nevoie, sint major. Sint scutit de armată: am platfus; jupinul „mi-a aranjat“. (*Cu cinism.*) Pentru asta ii rămîn recunoscător: ii iau fata de nevastă.
- SULTANA Ba nu! Dacă tot i-ai stricat rostul Stancăi, te-nsori cu ea.
- RADU N-am nevoie de dădacă. Sint bărbat și nu primesc sfaturı de la nimeni.
- SULTANA: Ai profitat c-a plecat Vasile, o iei de nevastă.
- RADU: Ești plătită s-o faci pe pețitoarea?
- SULTANA: Să nu-mi vorbești mie așa!
- RADU (*ridicînd tonul*): Ia nu mai plînge la mormint străin! Parcă văz c-o să rămii fată bătrînă.
- SULTANA: N-am să rămîn. Eu îmi aștept iubitul curată și cinstită. Și el o să vină. Și-o să mă ia de nevastă. Și-o să ne iubim toată viața. Așa să știi tu, flusturaticule!
- RADU: O iei razna, fetică! Pînă ți-o veni cocîrjatul, vezi sū nu te-apuce strechea.
- SULTANA (*înfuriată*): Mă, sluga lui Iorgulescu! Nu-i ajungi lui Ion nici la degetul cel mic. Ion e bărbat, nu fluture.
- RADU: Tacă-ți gura, impielițato!
- DUMITRU: Gata! Potoliți-vă! (*Lui Radu.*) Ție nu ți-e rușine să vorbești așa cu soră-ta?
- RADU N-auzi cum mă batjocorește? Cum mă face slugă?
- DUMITRU Slugă, tu singur te-ai făcut. Fiindcă n-ai vrut să-nveți o meserie serioasă.
- RADU (*îzbucnind*): Ce tot ii dai zor cu meseria serioasă, tată?! Uite-așa, slugă, cum ziceți voi că sint, ciștig mai bine ca tine.
- DUMITRU: Eu nu fur, eu transpir pentru fiecare ban!
- RADU: Și eu! Al dracului transpir. Da' iese!
- DUMITRU Ce faci tu nu-i meserie!
- RADU Nu mai spune! Numai fochist, numai mecanic de locomotivă or fi meserii... Să muncești să-ți iasă ochii din cap pentru o leafă de nimic. Ești mecanic de locomotivă de ani de zile, și? Tot în mizerie o ducem.
- DUMITRU Vine și timpul nostru. Foarte curînd.
- RADU Dacă se schimbă vremurile, crezi că o să-ți dea cineva un tren, ție?
- Să-l exploatezi tu, cum vrei? (*Brusc, grav.*) Dacă nu eram așa de pirliti, o salvam pe mama. (*Tăcere grea.*)
- SULTANA (*în șoaptă*): Radule!
- RADU (*cu furie mocnită*): Cu bani, am fi salvat-o. N-ar fi murit cu zile.
- DUMITRU (*dezvinovățîndu-se*): Știi că am vindut tot ce-am avut în casă, s-o salvez. M-am înglodat în datori pină peste cap. Am făcut tot ce-am putut omeneste ca s-o salvez.
- RADU: Tot?
- DUMITRU (*cu obidă*): Tot.
- RADU: Sărăcia asta, care ne roade încetul cu încetul! Ca un putregai. Dar eu, jur, n-am să mă las mîncat de ea. Jur!
- DUMITRU: V-am luat de la gură ca să plătesc doctorii, spitalul, medicamentele...
- SULTANA: Ai făcut tot ce-ai putut, tată, nimeni nu te învinuiește de nimic.
- DUMITRU (*strigînd*): Ce nu! Auzi-ı! İmi cere socoteală. Mă judecă. Mă judecă el pe mine!
- RADU: Nu te judec, tată. Dar dacă nu eram așa de săraci, o salvam. Cu bani, am fi salvat-o!
- DUMITRU: Nu! Cu bani poți cumpăra orice... (*pauză*) dar nu pe Dumnezeu.
- RADU (*rece*): Ba da. (*Pauză.*) Cu bani îl poți cumpăra și pe Dumnezeu.
- SULTANA (*însăpămintată*): Nu ți-e frică să vorbești așa?
- RADU: Nu. Nu-mi place tipul. Nu-i cinstit. Am văzut că la bogați vinde mai ieftin decit la săraci. Dacă-i așa, voi fi bogat. Și-atunci, altfel vol sta de vorbă cu El.
- SULTANA: Doamne, iartă-ne!
- DUMITRU: Ești dezghețat la minte, băiete, dar sufletul tău nu-mi place.
- RADU: Nici mie. Dar altul n-am. De-aia am hotărît; pe lumea asta mă ocup de trup, pe cealaltă, de suflet.
- SULTANA: Umblă cineva pe-afară.
- (*Radu se duce spre ușă. În prag apare Crăița, o fată cam de 20 de ani; nici urită, nici frumoasă; elegantă.*)
- RADU (*nu fără emoție*): Intră, Crăița. CRĂIȚA: Bună seara.
- RADU: Tatăl meu. Sora mea. Domnișoara Crăița Iorgulescu. (*Crăiței.*) I-am anunțat. Sint în temă.
- CRĂIȚA Mi-am permis să vă deranjez, deoarece trebuie să-i spun neapărat ceva lui Radu.
- DUMITRU: Noi ne retragem.
- CRĂIȚA De ce? Plecăm noi. Hai, Radule.
- DUMITRU Noi, oricum, ne pregăteam de culcare. (*Iese, împreună cu Sultana, pe ușa din dreapta.*)
- RADU (*neliniștit*): Ce s-a întimplat?
- CRĂIȚA (*îmbrățîșîndu-l*): Am venit să-ți spun că te iubesc.

RADU (*injurat*): Ce-o să spună jupinul c-ai plecat, seara, de-acasă ?

CRĂIȚA: Nu-mi pasă de nici un jupin. Ești al meu și nu te împart cu nici un jupin. N-am vrut să vin. Aș fi vrut să te fi întors tu. Să cauți un pretext ca să te strecoți din nou în casă.

RADU: Crăița!

CRĂIȚA: Taci! Mă zvircoleam în pat. Nu puteam adormi... Și-am fugit. Nu știi ce-l în urmă. Important e că sînt aici, lingă tine. Că pot să te privesc, să te mîngîi. Important e că ești.

RADU: Dacă află jupinu', se duce de rîpă totul.

CRĂIȚA: Ce se duce de rîpă ?

RADU: Planurile noastre. Dacă află înainte de vreme, te dezmoștenește.

CRĂIȚA: Ei și ?

RADU: Nu-i chiar așa. Din ce-o să trăim ? Numai din ce cîștig eu ?

CRĂIȚA: Vom munci amîndoi.

RADU: Tu nu știi ce-i munca, ce-i sărăcia. Știm noi ce-o să mai vină ? Frontu-i la doi pași. Fugi repede acasă. să nu observe jupinul c-ai fost plecată.

CRĂIȚA: Ți-e frică de el ?

RADU: Deocamdată el luptă cu tunul, iar eu, cu ghioaga. Cine-i mai tare ?

CRĂIȚA: Tu. Pentru că mă iubești și pentru că te iubesc. (*Îl sărută.*)

RADU: Crăița, nu e bine să afle jupinul înainte de vreme. Fugi acasă !

CRĂIȚA: Nu fug ! (*Privindu-l cu luare-amînte.*) Uneori am impresia că nu pe mine mă iubești, ci averea mea.

RADU (*sincer indignat*): Cum poți să spui așa ceva ? Doar știi cît e de răz-bunător, de nemilos. Dacă află, ne face una cu pămîntul. Cînd vom fi stăpîni pe pozițiile noastre, și asta va fi foarte curînd, lasă-l pe mîna mea.

CRĂIȚA (*cu exaltare*): Radule, vreau să ne căsătorim cît mai repede. Nu-mi pasă de lume, nu-mi pasă de nimeni și de nimic. Vreau să fiu cu tine tot timpul. Să te simt lingă mine. Dacă murim miine ? Vreau să fii al meu, numai al meu.

RADU: Și jupinu' ?

CRĂIȚA (*se desprinde de el, îl privește drept în ochi, cu furie*): Să-l ia dracu' !

RADU: Te iubesc. (*Se îmbrățișează. Intră Sultana. Îi privește o clipă, descumpănită.*)

SULTANA: Mă iertați... N-am vrut... Nu știam...

CRĂIȚA (*degajată*): Îl iubesc atît de mult pe Radu, că nu mă sfîesc să-l îmbrățișez în fața întregii lumi.

SULTANA (*îi scapără în priviri un licăr de răutate*): Nu vă sfiți ! Chiar și față de domnul Maltopol ? Parcă erați logodită cu domnul Maltopol...

CRĂIȚA: Pe Maltopol îl vrea tata. Eu nu-l iubesc și n-am să mă căsătoresc niciodată cu el. Radu știe asta. I-am spus.

SULTANA: Dar Radu v-a spus că e încurcat cu altcineva ?

CRĂIȚA: Nu cred. Radu e mai tot timpul la noi. (*Ride.*) Poate în somn e cu altcineva. Dacă era ceva, mi-ar fi spus.

RADU (*curmînd discuția*): Sora mea, tot așteptîndu-și iubitul, s-a ținut. Te conduc.

CRĂIȚA: Radu e un om sincer. Și ne iubim foarte mult. Dumneavoastră, care iubiți și așteptați un bărbat de ani de zile, trebuie să ne înțelegeți.

SULTANA (*cu părere de rău*): Iertați-mă, fratele meu are dreptate. Așteptarea asta îndelungată m-a înrăit. Vă rog să mă iertați. Vă doresc noroc.

CRĂIȚA: Vă mulțumesc. Legătura noastră e încă un secret. Foarte curînd, însă, vom face nunta. (*Ride, fericită.*) De ce nu — nunțile ? Nunțile noastre. (*Lui Radu.*) Mergem ? (*Sultanei.*) Noapte bună ! (*Ies.*)

SULTANA (*rămasă singură, e incolțită de remușcări. Cade în genunchi*): Apără-mă și păzește-mă. Nu mă lăsa să gresesc. Ajută-mă să trăiesc în cinste și adevăr, în dreptate și omenie. Ajută-mă să rezist la toate; să mi se întorcă iubitul acasă viu și sănătos. (*Slabe ciocănituri în geamul dinspre grădină.*) Cine e ? (*Din nou ciocănituri.*) Cine e ? (*Fereastra dinspre grădină se deschide încet. În cadrul ei, Alexandru.*)

ALEXANDRU (*cu voce scăzută*): Surioară ! (*Sare ușor pervazul ferestrei. E în cameră. Sultana a incremenit.*) Surioară, sînt eu, fratele tău, Alexandru.

SULTANA (*cu vocea sugrumată de emoție*): Alexandre ! Alexandre ! Trăiești ?

ALEXANDRU: Trăiesc !

SULTANA (*sare și-l cuprinde în brațe*): Trăiești ! Trăiești ! Noi credeam... (*Plînge în hohote. Îi mîngîie hainele.*) Ești viu... ești viu... Un an de zile n-am știut nimic de soarta ta. De un an de zile te știm mort. (*Se infurie.*) Ticăloșii ăștia au trimis hîrtie cum că ai murit. (*Plînge iar.*) De ce nu ne-ai scris că trăiești ? De ce ne-ai lăsat să ne chinuim atîta ?

ALEXANDRU: Surioară, nu s-a putut, surioară.

SULTANA: Nu s-a putut ? De ce ? (*Strigă.*) Tată ! A venit Alexandru !

(*Dumitru e în prag. Vizibil emoționat, se duce la Alexandru și-l îmbrățișează.*)

DUMITRU : Mă băiete, mă ! Mă băiete, mă ! (Nu știe ce să-i spună. *Îl mîngîie, ar vrea să-i vorbească dar nu poate; înfrîngîndu-și emoția.*) Te-ai întors, păcătosule ! Știam eu că n-o să-ți rămîină oasele pe-acolo. (Sultanei, ca un strigăt.) Vezi ? Vezi c-a venit ? (Lui Alexandru.) Mă certam cu soră-ta. Zicea că-s nebun dacă mai cred că te întorci. Primisem înștiințarea, dar eu tot speram. Nu era zi să nu se primească înștiințări pe strada noastră, dar eu tot speram. Mă, băiete, mă ! (Ii vede barba nerasă.) Azi n-ai apucat să treci pe la frizer. (Rid cu toții.)

ALEXANDRU Nu, tată. Și cu manichiura stau destul de prost. (Iși arată mina stîngă : două-trei degete sînt bandajate.)

SULTANA (sărînă ca o leoaică) : Ești rănit ?

ALEXANDRU Un fleac.

DUMITRU : Stai jos ! Ți-o fi foame. Uite niște resturi de la masa „boierilor”.

ALEXANDRU Nu mi-e foame. Mi-e sete.

SULTANA (umplîndu-i un pahar cu vin) : Bea, diavole.

DUMITRU : Umples-mi și mie paharul.

ALEXANDRU Bine v-am găsit. (Ciocnesc și beau.) Phiu, da' bun e ! Mai ai ?

SULTANA Mai am. (Ii umple din nou.) L-a adus Radu de la Iorgulescu. Vin vechi.

ALEXANDRU Ei ! Ce mai face „măslinarul” ?

DUMITRU (ironic) : Are planuri mari. Vrea să mă-neuscrească cu Iorgulescu.

ALEXANDRU (ride) : Și Iorgulescu ce zice ?

SULTANA Încă n-a aflat. Cînd o afla, dacă scapă teafăr, e mare lucru.

DUMITRU (cu privirea pironită pe el, începe să-l bombardeze cu întrebări) : Spune, măi băiatule, ce e cu tine ? Unde-ai fost, de-ai înviat ca Lazăr din morți ? Ai fost bolnav ? Te-au luat prizonier și-ai scăpat ? Te-au dus în vreun lagăr...

SULTANA Dar lasă-l, tată, să răspundă...

DUMITRU Ce, nu-l las eu ? Dacă vrea să răspundă, să vorbească mai tare.

ALEXANDRU Am dispărut după o luptă. Atunci am fost dat ca mort. Asta-i tot.

SULTANA Cum adică, ai dispărut ? Și de ce nu ne-ai scris ? Să știm și noi că trăiești...

ALEXANDRU (glumind) : Din moment ce-ați primit înștiințarea, puteam eu să contrazic oficialitățile ? (Schimbînd tonul.) V-am scris. înseamnă că s-au

pierdut scrisorile pe drum.

SULTANA : Cît ne-am perpelit din cauza ta ! Cît te-am bocit, diavole impielițat !

ALEXANDRU : Prin cite am trecut și eu ! De cite ori am fost la un pas de moarte... Au fost clipe cînd credeam că totul s-a sfîrșit, că n-am să vă mai văd nici pe voi, nici pe Natalia. Dar o... o putere, așa, dinăuntru, mă mina înainte, îmi dădea ghes. Și-atunci, îmi ziceam Alexandre, băiete, îndură dacă mai vrei să-ți vezi iubita și pe-ai tăi. Și-am îndurat. Și-așa am apucat și clipa asta ! Ca să vă văd. (Ii privește cu nesăț.) Nici nu vă închipuiți cît am plătit eu pentru această clipă. (Brusc.) Acum dau o fugă s-o văd pe Natalia.

SULTANA (repede) : La ora asta, s-au culcat.

ALEXANDRU : O trezesc din somn. Nu ne-am văzut de-atîta vreme ! (Cu o privire de lup hămesit.) Tot frumoasă e ?

SULTANA (cu reproș) : Nici ei nu i-ai scris... Măcar ei trebuia să-l scrii.

ALEXANDRU (vag) : I-am scris... Poate s-au pierdut... sau cine știe !...

(Apare Radu. Înlemnește. O clipă, două, apoi izbucnește.)

RADU : Ura ! Se-ntorc eroii ! Se-ntorc generalii ! Ridicați drapelele ! Să cînte fanfara ! Ura ! (Îl îmbrățișează puternic pe Alexandru, apoi, privindu-l cu dragoste.) Vii de pe lumea cealaltă ? Ce ne mai fac strămoșii ? Tot inimoși și viteji ? Dar bunicii ? Se plîng de noi, sau ne-așteaptă cu drag la poarta raiului ? (Către ceilalți.) Verii mei, Alexandru trălește ! Asta înseamnă că lumea merge înainte. Asta înseamnă că săptămîna viitoare fac nunta. Vii la nunta mea ?

ALEXANDRU Nu pot rămîne decît pînă miine dimineată.

(Dezamăgire generală.)

DUMITRU : Cum vine asta, măi băiete ? Stai doar cîteva ceasuri ?

SULTANA Rămii măcar pînă luni...

RADU : Am să fac o nuntă ca-n basme ! (Misterios.) Mă-nsor cu fata lui Iorgulescu.

ALEXANDRU (ironic) : El știe ?

RADU : Încă nu. Am eu un plan.

ALEXANDRU : Cînd o afla, să vezi nuntă !

SULTANA : Hai, Alexandre, rămii ! Poate vine și Ion pînă atunci.

ALEXANDRU : Ion ? !

SULTANA : Trăiește. E sănătos. Chiar azi am primit scrisoare de la el. (Cu reproș.) El scrie.

ALEXANDRU (după ce a privit-o intens): Nu pot. Și-așa... permisia asta de-o noapte am căpătat-o foarte greu.

RADU: Dar nu mi-ai spus ce-a fost cu tine! De unde-ai picat?

ALEXANDRU: Am fost dat dispărut... după o bătălie. M-au crezut mort...

RADU: Și-acum? De unde vii? Unde te duci?

ALEXANDRU: Mă plictisesc să tot trag în aer. Să faci un război întreg și să nu împuști nici măcar o cioară?! Mă plictisiseam să tot merg înapoi ca ra-cul. (Se oprește din vorbit. Ascultă încordat.) Mi s-a părut că umblă ci-neva.

RADU: Dar de ce trăgeai în aer? De ce nu în dușmani?

ALEXANDRU (zimbind): Pentru că duș-manii mi-erău aliați.

DUMITRU: Cum adică?

ALEXANDRU: Glumesc. Adevărul e că războiul nu-mi făcea bine. (Zimbind.) Doctorii mi-au prescris o schimbare a aerului și... l-am schimbat.

DUMITRU: Măi, băiete, nu mai vorbi în dodii. Ce-i cu tine?!

ALEXANDRU (serios): Am o misiune. Secretă. Mai mult nu vă pot spune. (Ascultă atent, apoi.) Sînt foarte scump în clipa asta. (Lui Radu.) Prețuiesc cel puțin cît Iorgulescu; cu ave-rile lui cu tot. (Se duce la ușă, o deschide, se uită afară, o închide la loc.) De-aia mă feresc să nu stau în curent. Să nu răcesc. Trebuie să rămîn viu și nevătămat.

DUMITRU: Sinteți mai mulți în misi-une?

ALEXANDRU: Am fost. (Pauză.) Astăzi am rămas singur. (Privind-o pe Sul-tana.) Cumplit e războiul, surioară... Cînd crezi că ai ajuns la țintă, un glonț rătăcit și... gata. (Brusc.) Mă duc s-o vîd pe Natalia.

SULTANA: Stai... Mai stai. Te duci miine-dimineață.

ALEXANDRU: Miine-dimineață voi fi departe. Și-apoi, mi-e foarte dor de ea. (Rizind.) Eroi, eroi... pînă la dra-goste și la mincare. (Pleacă spre ușă.)

SULTANA: Alexandre, mai stai! Te duci mai tîrziu.

ALEXANDRU: Vine cineva. (Se retrage într-un colț mai întunecos. Intră Ior-gulescu. Figură tipică de negustor de provincie. Nu-i lipsește ceasul de bu-zunar, nici pălăria.)

IORGULESCU (fără să dea „bună seara“, direct lui Radu): Cum ai îndrăznit, mă?

RADU (pierit): Ce?

IORGULESCU: Am bătut-o măr și mi-a spus tot.

RADU (rănit de moarte): Ați bătut-o?!

IORGULESCU (furie stăpînită): Răs-punde la întrebare! Cum ți-ai permis să te apropii de ea?

RADU: V-a spus Crăița așa ceva?

IORGULESCU: Mi-a spus tot, cățeaua!

RADU: O iubesc! O iubesc!

IORGULESCU: N-ai dreptul. Ești prea calic pentru a avea dreptul s-o iu-bești pe fata mea!

RADU: Dar...

IORGULESCU (sincer): Am crezut că ești inteligent. De-asta te-am luat pe lîngă mine. Am crezut că-ți cunoști lungul nasului.

RADU: Jupine, jur că ne iubim!

IORGULESCU: Nu-i adevărat! Ea te iubeste. Tu, însă, îi iubești averea, slugoile!

DUMITRU (intervenind): Domnule Ior-gulescu!

IORGULESCU (lui Dumitru): Trebuia să-i deschizi ochii, să-l faci să înțe-leagă că, dacă-i dau să mînce o bucată de piine bună, pentru asta tre-buie să-mi sîrute mina, nu să pună ochii pe fiică-mea. (Îl cuprinde furia.) Nu să se culce cu ea! (Respirînd greu.) Ai mers prea departe.

RADU (aproape căzînd în genunchi): Jupine, iartă-mă! Iartă-mă. Jur că o iubesc. O iubesc cum n-am iubit-o nicî pe biata mama. Pune-mă la încercare... omoară-mă! Sînt în stare de orice pentru ea. De orice!

IORGULESCU: Cred. (Mai mult pentru el.) Dacă află Maltopol, e nenorocire. (Lui Radu.) O să trebuiască să dispari din oraș. Definitiv. Poate așa mai pu-tem repara ceva. Să nu mai dai pe alci niciodată. (Tuturor.) Ne-am înțe-les?

RADU: Jupine, nu pot să plec. Locul meu e aici, lîngă Crăița. Sînt sărac, e adevărat, dar ai dumneata avere și pentru mine. Maltopol are avere, dar n-are cap. Unul ca ăsta risipește tot ce-ai agonisit dumneata toată viața. Eu, în schimb — mi-ai spus-o de-atî-tea ori —, am cap. Eu fac să prospere firma Iorgulescu. (Iorgulescu îl pri-vește năucit. Radu simte asta.) Ju-pine, împreună vom fi o forță. Firma Iorgulescu — Apostol îi va desființa pe toți! Bate palma și nu-mi purta ranchiună.

IORGULESCU (celorlaltî): E periculos. (Lui Radu.) Ești mult mai periculos decît mi-am inchipuit. (Lui Dumitru.) Foarte prost l-ai crescut.

DUMITRU: Mai mult dumneavoastră l-ați crescut. Se vede asta după cum gîndește.

IORGULESCU (îl sfredelește cu privirea pe Dumitru; lui Radu, aproape cu pă-rere de rău): Va trebui să te dau pe mîna poliției. Și cît mai repede. (O por-

nește spre ușă.)
ALEXANDRU (*ieșind din umbră*) Domnule Iorgulescu! Radu e totuși un băiețandru. Trebuie să căutăm o rezolvare pașnică.
IORGULESCU (*se întoarce brusc, surprins*): Dumneata cine ești? (*Îl recunoaște. Uluit.*) Dumneata... trăiești?
ALEXANDRU (*în sensul că n-are încotro*): Da.
IORGULESCU Și ce faci aici? Nu ești...?
ALEXANDRU: Unde? În mormînt? Nu. Am ieșit să mai dau o mină de ajutor celor vii și mă întorc.
IORGULESCU: Dacă ești viu, de ce nu ești pe front?
ALEXANDRU Dar dumneavoastră?
IORGULESCU Eu? Eu sînt scutit.
ALEXANDRU Și eu.
IORGULESCU: Hm...
ALEXANDRU Eu zic să nu apelați la poliție. Și-așa, poliția are prea mult de lucru în perioada asta... Și-apoi, băiatul n-a ucis, n-a furat. A iubit. Iubește... Asta nu-i o crimă.
IORGULESCU: Pentru mine e o crimă. Dacă dispăre chiar în seara asta, e bine. Dacă nu, o să-i plîngeți de milă.
RADU (*jucînd ultima carte*): Auzi, jupîne? Ce-ar fi s-o lași mai moale cu amenințările? Nu e cazul. Frontu-i la doi pași — nu simți în aer cum miroase a praf de pușcă? — după ce trece frontul, lucrurile se vor schimba. Și dacă se vor schimba, nu te vād bine.
IORGULESCU (*furia îl îndăbușă*): Ce-ai spus?
SULTANA: Radule, nu ți-e rușine?
RADU: De ce să-mi fie rușine? Lasă să afle și jupînu' ce-l așteaptă. (*Lui Iorgulescu.*) Hai să ne-ncuscrim azi, fiindcă mîine s-ar putea să mă răzgîndesc.
IORGULESCU: Prăpăditule! O să-nfunzi pușcări. Chiar astăzi-seară o să pun să te aresteze. (*Pleacă.*)
RADU: M-ai pus să-ți îngrop averile. O vorbă dacă spun, și ești mai sărac decît mine.
IORGULESCU (*din ușă, după un moment de ezitare*): Spune-o. (*A ieșit.*)
SULTANA: Radule, ce-ai făcut? Nu-l știi cît e de rău? Nu știi că-i puternic? Că are tot orașul în mîină? O să ne distrugă.
ALEXANDRU (*Sultanei*): Liniștește-te. Pînă acasă o să-i mai treacă nervii. Oricum, eu trebuie să dispar. Trec și pe la Natalia, și după aceea...
RADU (*i-a mai pierit din curaj*): Și eu ce fac? (*Lui Alexandru.*) Ia-mă și pe mine. Tată, tu ce zici?
DUMITRU: Stai liniștit! N-o să aibă curajul să-ți facă nimic. A vrut să te sperie ca să-i lași fata în pace. N-or fi

toate chiar după cum poruncește dumnealui.
ALEXANDRU: Ar fi bine să plece pentru un timp din oraș.
DUMITRU: De ce? Băiatul nu e vinovat cu nimic.
SULTANA: Cum nu e vinovat? N-ai auzit ce l-a spus?
DUMITRU: Bine i-a spus.
RADU („vitează”): Și încă nu i-am spus tot.
DUMITRU: Mai păstrează și pentru cînd o să vezi chipiul polițistului la ușă.
ALEXANDRU: Trebuie să plec.
SULTANA: Spuneai că stai pînă mîine-dimineață.
ALEXANDRU: Pentru Iorgulescu, eu sînt o pradă mult mai prețioasă decît Radu. (*Pauză.*) Înainte de a pleca, vreau să vă spun ceva: am dezertat de aproape un an; de cînd ați primit vestea c-am murit. Am făcut în așa fel să se creadă c-am fost ucis. După care, în spatele frontului, am avut diferite misiuni. Peste foarte puțin timp, chestiile de zile, o să putem acționa în deplină libertate. (*Tace. Merge la fereastră. Privește afară. Continuă, cu greu.*) Trebuie să vă mai spun ceva. Acum o lună, s-a alăturat luptei noastre și Ion.
SULTANA: Ion?!
ALEXANDRU: Da. Ne-am înțeles de minune. Azi-dimineață, eram amîndoi la marginea orașului, în păduricea de sub deal. Ne făceam socoteala să trecem sau să nu trecem acum pe-acasă? Riscul era mare, dar ardeam de nerăbdare să vă vedem. Deodată, auzim foșnet în jur. Eram urmăriți. Știam locul ca în palmă, dar ei erau mulți. Am luat-o la goană, sperînd să ni se piardă urma. La un moment dat, am simțit că fug singur. Mă opresc o clipă și mă uit în urmă; îl prinseseră pe Ion. (*Pauză. Sultana incremeneste.*) Erau vreo cinci. Aveau pistoale automate. Ce puteam să fac? Am fugit mai departe. În urmă, am auzit trăgîndu-se. (*Pauză.*) După un timp, cînd m-am întors, n-am mai găsit nimic. Îl luaseră, să nu rămîină urme.
SULTANA: Nu se poate!... Mi-a scris. Azi am primit-o. Uite scrisoarea, e scrisul lui. Îmi scrie că e sănătos, că vine...
ALEXANDRU: Ion era un băiat minunat. Și te-a iubit mult. Surioară, iartă-mă pentru vestea asta, dar nu puteam pleca fără să-ți spun. Nu puteam.
(Se aud bătăi în poartă.)
DUMITRU: Voi stați aici. Ies eu.
(Pauză.)

SULTANA (siese): E scrisul lui. Îmi scrie că e sănătos, că vine. Azi am primit-o. Azi... (Vorbește mereu, ca un automat.)

DUMITRU (revenind): Trebuie să mă duc de urgență la depou. Sint evenimente. (Luindu-și haina, șapca.) Alexandre, dacă pleci, fii atent pe-acolo, măi băiete. Radule, ai grijă de Sultana. Și... Vezi ce faci cu alde Iorgulescu. (S-a îmbrăcat. Se apropie de Sultana, care a rămas nemișcată. O mîngie ușor pe umăr. Iese.)

ALEXANDRU (în șoaptă, lui Radu): Dacă vine Iorgulescu cu poliția, îți pui cenușă în cap. Îți ceri iertare, promiți că pleci din oraș, dar că nu poți în clipa asta. (O privește pe Sultana.) Nimic n-o poate ajuta acum. Trebuie să treacă timp. (Se duce la Sultana și-o îmbrățișează.) La revedere, surioară.

SULTANA: Iartă-mă! Iartă-mă!

ALEXANDRU: Pentru ce?

SULTANA: Fiindcă te urăsc. Te urăsc. (Ii plînge la piept.) Iartă-mă. (Plînsul o înăbușă.) Pleacă. Du-te! (Alexandru pleacă.) Alexandre! (Pauză.) Treci pe la Natalia?

ALEXANDRU: Da.

SULTANA: Nu te duce!

ALEXANDRU (pauză): De ce?

(Ca o furtună, intră în casă Crăița.)

CRĂIȚA (urlă ca o nebună): E pace! E pace! E pace! (Toți o privesc uluiți.) A anunțat adineauri la radio!

ALEXANDRU: Nu se poate!

CRĂIȚA: A vorbit regele. A spus că s-a terminat cu războiul. Că de-acum o să fim liberi, o să fie pace. Vă dați seama? E pace!!

ALEXANDRU: Nu se poate!

CRĂIȚA: Vă jur că am auzit cu urechile mele. Și nu numai eu. Toți vecinii noștri. Au ieșit pe la ferestre. E o bucurie imensă. (Se repede în brațele lui Radu.) Radule!

RADU: Crăița!

CRĂIȚA: Știu tot. Dar uite că a venit pacea asta, care l-a mai înmuiat. A strigat după mine: „Unde pleci?” „Să-i aduc pace iubitelui meu”. „Am să vă omor pe amîndoi!” „Omoară-ne”. Și-am plecat.

ALEXANDRU (agitat): Ce zi e azi?

CRĂIȚA: 23. Radule, eu nu mă mai întorc acasă. Aici rămîn. Nu are ce să ne facă.

RADU: Ne omoară.

CRĂIȚA: Ți-e frică? Nu ne omoară. Are alte griji acum.

ALEXANDRU (în continuare, agitat): Nu mai înțeleg nimic.

DUMITRU (intră, tulburat): S-a proclamat pacea! A spus la radio. S-a proclamat pacea!

CRĂIȚA (celorlalți): Acum credeți? (Lui Dumitru.) Eu le-am adus vestea adineauri, dar n-au vrut să mă creadă.

DUMITRU: La depou e mare agitație. În lagărul prizonierilor, la fel. În gară s-a nimerit să staționeze un convoi german. Se așteaptă represalii din partea lor. Trebuie să fim acolo. Garnizoana din oraș s-a și deplasat la depou.

(Ușa se deschide încet. În prag apare Ion. O clipă, toată lumea înlemnește. După care Sultana sare și-l cuprinde în brațe.)

SULTANA: Ioane!

C O R T I N A

PARTEA a II-a

Același decor. Dimineața zilei următoare. Din depărtare se aud discret bubuituri înfundate; e frontul care se apropie. În scenă, Alexandre se rade. Sultana intră cu o sacoșă în mînă. E de nerecunoscut: calmă, senină, fericită.

SULTANA: Cînd ai venit?

ALEXANDRU: Nu de mult. Se crăpa de ziuă.

SULTANA (deschide ușa din dreapta, ascultă o clipă, apoi o închide la loc): Cum a fost?

ALEXANDRU: Un bal în toată regula. Dansam cînd cu focul, cînd cu nemții. Pînă la urmă, am răpus și focul și pe nemți. Au mai rămas doar câteva culburi de mitralieră.

SULTANA (deschide din nou ușa din dreapta; ascultă; o închide la loc): Doarme ca un ținc. Spre ziua, a vorbit ce-a vorbit prin somn, pe urmă s-a întors pe-o parte și-a adormit buștean.

ALEXANDRU Ești fericită?

SULTANA Doamne, ce minune, să poți dormi lângă omul tău! Să-i simți respirația, bătăile inimii, să te strângi toată lângă el! Să te simți mică și neajutorată... Să-l cuprinzi în brațe și să visezi cu el. Să dormi cu el și să vi-sezi că trăiești... Că trăiești! Că ești! (Implorendu-l.) Te rog, lasă-l, lasă-l să mai rămână, să se refacă. Du-te singur.

ALEXANDRU Surioară, nu se poate. Și-așa, s-au produs unele schimbări în program. Comunicatul de aseară trebuia să se dea în 26. Înseamnă că s-a întâmplat ceva. Înseamnă că trebuie să fim la centru în timpul cel mai scurt.

SULTANA: Nu circulă trenurile, mașinile. (Din nou se aud bubuituri îndepărtate, infundate.) Într-o zi-două, frontul e aici. Pentru ce să mai plecați?

ALEXANDRU Nu se poate. Noi trebuie să fim la centru înainte de venirea frontului. Vom ajunge cu ce vom putea. (Febril.) Până se scoală Ion, vreau să dau o fugă la Natalia. (Stringindu-și ustensilele de ras.) Cînd am venit spre casă, în zori, am trecut pe sub ferestrele ei. Jaluzelele erau trase. N-am trezit-o. M-am gândit că, după nebulia de azi-noapte, abia s-a culcat. (Zimbește.) Nici nu eram ras... Acum sint alt om. Mai tânăr cu zece ani. (Din casă se aude un răcnet. Cei doi înlemnesc. În ușă apare Ion. E încă sub impresia unui coșmar.)

ION: Nu trageți! Nu trageți! (Pauză mare; începe să se dezmeticească.) Unde sint? Au plecat? (Iară moaște pe Alexandru.) Ce s-a întâmplat? (Iși revine.) Am avut un vis groaznic.

SULTANA (lîngă el): Liniștește-te! Voi bărbății, sințeți ca niște copii — vă speriați în somn mai rău decît cînd sințeți treji.

ION Tare urît... Alexandru te-ai întors teafăr? (Ușurat.) Asta-i bine.

ALEXANDRU Unde sint ceilalți?
SULTANA: Radu s-a întors curînd, după ce-ai plecat. Cînd i-am spus că „pînu” i-a luat mireasa — imediat după ce-ai plecat voi, aseară, a venit c-un polițai și-a luat-o — s-a postat lîngă casa lui Iorgulescu. A zis că vrea să fugă cu ea.

ALEXANDRU (lui Ion): Poți să mergi?
ION: Unde? (Realizează.) Da. Sigur că da... (O privește pe Sultana.) Foarte curînd sintem înapoi. (Pauză.)

SULTANA (resemnată): Să vă pregătesc ceva de mîncare... (Iese.)

ALEXANDRU (cu un sentiment de vinovăție): Ioane, am văzut cum te-au prins, dar nu puteam să fac nimic. Eram ca beat de disperare. Dar nu puteam face nimic.

ION: Știu, de puteai, mă salvai.

ALEXANDRU: Cum ai scăpat?

ION Întîi au încercat să mă facă să vorbesc... M-au călcat în picioare... Mi-au pus pistolul la timp... (Pauză.) N-au reușit. Mi-au dat drumul și mi-au spus să alerg, iar ei or să tragă după un timp... dacă reușesc să scap, bine... Am avut noroc.

ALEXANDRU Aș vrea să văd dacă astăzi ar proceda la fel.

ION Nu vorbi așa! Sint încă tari. Nu vor ceda ușor.

ALEXANDRU (brusc): Mă duc pînă la Natalia. De-aseară sint în oraș și n-am reușit s-o văd...

ION (categoric): N-ai ce căuta! Vrei să te prindă? Natalia stă în inima orașului. Le cazi ușor în plasă.

ALEXANDRU (aproape disperat): Dar nu pot să plec din oraș fără s-o văd!

ION Înțeleg... Dar riscul e prea mare. De-aici o luăm prin grădinile sirbești, ieșim la pod, și de-acolo nu ne mai recunoaște nimeni.

ALEXANDRU (inversunat) Cînd putrezeam prin tranșee, în noroi și în zăpadă, visam la ziua în care am s-o revăd pe Natalia; cînd, rînit, îmi adunam măruntaiele de pe pămînturi străine. Juram că, dacă o să mai apuc ziua de mîine, am să mă duc direct la Natalia acasă, am s-o string în brațe și-am să, mor cu ea de gît, din dragoste. Și acum, sint la o aruncătură de băț de casa ei, și, ca un nevolic, stau și mă tocmesc cu tine dacă să mă duc sau nu?! Ei bine, mă duc. Cu orice risc.

ION (oprindu-l): Nu-i de-ajuns cît am pățimit eu? Nu-s de-ajuns toate sacrificiile noastre? Scrie-i citeva rînduri, spune-i că trăiești — acum poți să-i spui — și Sultana i le va duce.

ALEXANDRU: Nu mai spune! Cîteva rînduri. Azi-noapte, ți-ai îmbrățișat iubita; ai dormit cu ea. Dar eu? Și-apoi, aseară s-a decretat pacea; dacă mă prind (ride) ș-ar putea să mă invite, la o cafea, și să-mi ceară protecția. (Pauză. Cu un presentiment.) Nu de ei, mi-e teamă mie! E un gînd care de luni de zile mă macină... Hai, ce mai aștept? Crezi că nu sint? Grija asta să nu mi se întimple „nu știu ce”, dacă mă duc s-o văd pe Natalia! (Aproape umil.) Spune-mi adevărul!

ION (după un timp): Natalia s-a măritat.

ALEXANDRU (*pauză*): De unde știi (*Ion tace.*) La urma urmei, eu sint mort pentru ea.

ION Ea te-a iubit, poate te mai iubeste — ce „poate”, sigur te mai iubeste —, dar singură, neajutorată, a trebuit să-și caute un reazim. Iar-tu, Alexandre, și să plecăm.

ALEXANDRU: Bineînțeles, nu sintem fiare. Înțelegem sufletul omenesc. (*Izbuclnind.*) Dar măcar un an putea să mă aștepte! Un an, nu crăpa!
(*In prag apare Natalia.*)

ION: Erai mort pentru ea.

ALEXANDRU Un an, putea să poarte doliu. Un an nu e mult, după un om care înseamnă totul pentru tine.

NATALIA: N-ai dreptul să mă judeci așa! Toți am știut că ai murit. S-a primit hirtie.

(*Ion iese, aproape neobservat. Alexandru o privește un timp uimit, fericit, parcă uitînd realitatea: după care, revenîndu-și, îl strigă în față.*)

ALEXANDRU Și dacă s-a primit hirtie că am crăpat, trebuia să-ți și găsești altul? Dansul miresei pe mormîntul răposatului logodnic. Sau poate că-l găsesiși încă dinainte?

NATALIA (*șoptit, alb*): Dacă aș fi știut că trăiești, aș fi venit după tine pînă la capătul pămîntului.

ALEXANDRU Și de ce n-ai făcut-o? Așa cum au făcut-o altele? Să mă cauți prin tranșee, prin cimitire, prin mama dracului! — dar să simt că mă iubești, că ești a mea!

NATALIA: N-am făcut-o. N-am știut. N-am putut. (*Îl privește cu ochii măriti de durere.*)

ALEXANDRU (*după un timp*): Și-acum, de unde-ai știut că sint aici?

NATALIA: N-am dormit toată noaptea. ...Spre ziuă, m-am dus și mi-am lipit fruntea de geam. Și, deodată, te-am văzut, printre jaluzele, cum treceai. Am crezut că am halucinații. Am vrut să strig. Am strigat. Dar din gîtlej nu ieșea nici un sunet. Am vrut s-alerg după tine, dar întepenisem. Nu puteam mișca un deget. Și, stînd așa, ca o stană de piatră, mi-am adus amînte că — de fapt — nu mai sint a ta. Și-am rămas locului.

ALEXANDRU Și-atunci, de ce-ai mai venit?

NATALIA (*fără să-l audă*): Într-un tîrziu, m-am trezit cîntînd incetîșor cîntecul nostru; m-am trezit spălîndu-mă, pieptănîndu-mă, îmbrăcînd. rochia cea verde, care-ți plăcea. Și. M-am privit în oglindă și mi s-a părut că sint iarăși a ta. Și m-a cuprins un dor de ducă. Și de dragoste. Și, deși casa lui e păzită, am pornit-o spre

line. (*Pauză. Se apropie de Alexandru, îl mîngîie.*) Ți-a fost greu?

ALEXANDRU (*pauză*): Dar ție? (*Nici un răspuns. Ochii Nataliei înoată în lacrimi.*) Tot frumoasă ești! Și nasul tot pistruiat ți-e. (*Natalia plînge în tăcere. Incet, cu căldură.*) În tot timpul ăsta, te vedeam peste tot. Și mă rugam în sinea mea să mă aștepți. Și mă gîndeam cum o să fie, și-mi făceam o mie de planuri... și de visuri... și muream și înviam tot cu gîndul la tine. (*Ca pe-o declarație de dragoste.*) Dacă mă așteptai un an! Dacă ai fi putut să mă aștepți. Un an!

NATALIA Cînd ai șapte copii, cum are tata, îți măriți fata după primul care ți-o cere. O forțezi. Iar tu, cînd îi vezi pe toți hămesiți, dornici să te vadă plecată, să lași un loc liber la masă, te duci, fie ce-o fi.

ALEXANDRU (*pauză*) Și-acum ce facem?

NATALIA Ce vrei tu. Dacă vrei, merg cu tine oriunde.

ALEXANDRU: Unde să mergi cu mine?

NATALIA: Unde vrei tu.

ALEXANDRU Dar ești măritată.

NATALIA: Ei și?

ALEXANDRU: Dar pe mine nu mă întrebi cum vād treaba asta?

NATALIA: Nu. Ți știu răspunsul.

ALEXANDRU Atunci, de ce-ai mai venit?

NATALIA: Să te vād. Să-ți aud glasul. Să te-aud cum mă sudui, cum mă blestemi. Să vād măcar — numai să vād — dacă mă mai iubești.

ALEXANDRU: Și-ai văzut?

NATALIA (*senină*): Și eu te iubesc.

ALEXANDRU Du-te mai bine lîngă bărbatul tău cu cununie, fă-i copii, mulți, ca malcă-ta. Iubește-l pe el, nu pe mine, și trăiți în pace o mie de ani!

NATALIA Sint fericită că trăiești. Sint fericită că mă iubești.

ALEXANDRU (*cu ură*): Pînă la moarte!

NATALIA Am să mă gîndesc la tine mereu. mereu.

(*Iese. Pauză. Deodată, Alexandru pornește după ea. Apare Ion, oprîndu-l.*)

ION: Alexandre, nu te duce! Nu-ți dai seama în ce situație o pui?

ALEXANDRU Ia mai lasă-mă-n pace! Au început să mă calce pe nervi sfațurile tale.

ION: Bărbatul ei te-ar putea aresta. E polițai.

ALEXANDRU Perfect! În numele luptei de clasă și al sincerei mele gelozii, mă duc să-l bat înfăr. Va fi prima mea ciocnire cu... o rudă apropiată. (*Pleacă.*)

SULTANA (*intrînd*): A trecut pe lîngă mine ca o furtună.

- ION (*în alertă*): Mă duc după el. Prezența lui în oraș, ziua-n amiaza mare, este foarte riscantă. Acum poți fi împușcat fără să știi de cine și de ce.
- SULTANA: Lasă-l să se ducă singur. Lasă-l să-și descarce sufletul.
- ION: Mi-e teamă pentru el.
- SULTANA (*imbrățișindu-l*): Nu-ți fie teamă! O să se întoarcă teafăr. Mereu tot vrei să pleci. De-abia ai venit, și vrei să pleci. Mai stai și cu mine. Mi-ai lipsit mult. Dac-ai ști cât mi-ai lipsit! Dac-ai ști cât te-am plîns! Noaptea în somn, să nu m-audă ceilalți. Și ziua, la bucătărie. Cînd trecea cite-o înmormintare, îngețam. Sau, cînd apărea poștașul la poartă, mă gîndeam cu groază: ce veste mi-duce? De dragoste sau de moarte? (*Îl simte absent.*) Ce-i cu tine?
- ION: Nimic. Te-ascult. Mi-e teamă pentru Alexandru; pentru noi. Mi-e teamă pentru toți...
- SULTANA: Capul sus, jubitule! Războiul e pe terminate. Greul a trecut; am ieșit la liman. Să fim fericiți că am scăpat.
- ION: Ai dreptate, ar trebui să ne bucurăm, să fim fericiți. Însă, cînd ani de zile ai stat la pîndă, te sălbățești. Pînda și frica asta permanentă, de ceva care poate veni în orice clipă, acum chiar... Și te poate distruge, și te poate arunca de unde ai venit, în hăuri... (*Mică pauză; mîngîind-o.*) Într-o zi, mi-a vorbit un om. Mi-a spus că s-ar putea trăi și frumos, și liber, și fără multe griji și necazuri. Era ca un basm. Îmi plăcea ce-mi spunea. Mă bucuram ca un copil, dar nu-l credeam. Pînă la urmă, m-am gîndit: dacă tot e să-mi sacrific viața, de ce s-o fac pe împuștitul ăla de front — unde luptam fără să știm de ce, doar că așa era ordinul — și să n-o fac pentru acest... basm? Dacă e să mor, să mor pentru un vis frumos. Și-am dezertat de pe front, și-am mers cu omul acela pînă l-am întîlnit pe Alexandru. (*Se întuneacă.*) Dar nici aici n-a fost ușor. Numai că știam pentru ce mor. Deși, de murit, tare n-ai vrea să mori niciodată. N-am dreptate?
- SULTANA: Ba mie, uneori, de disperare, îmi venea să-mi pun capăt zilelor. (*Ion o privește atent.*) Te așteptam, te așteptam și nu veneai; nici vorbă să vii; și spălam toată ziua rufe murdare; și coseam rufe rupte și vechi; și le puneam petice; și mă rugam să vii, și plîngeam; și lacrimile-mi curgeau în amărîta de mîncare de cartofi, și uneori, în farfuria goală. Și tata pleca în lume, cu trenurile lui; și Radu pleca la jupinul lui; și rămî-neam singură, singură în hărăbala asta; și mă apuca groaza. Dar într-o zi (*se însuflețește*) am descoperit că am pentru ce trăi; că am pentru ce îndura pînă te întorci. Și, într-adevăr, ei m-au salvat: copiii!
- ION (*uimit*): Copiii?!
- SULTANA: Da, copiii noștri! Îi trezeam dimineața din somn — doamne, ce leneși! —, îi hrăneam, stăteam de vorbă cu fiecare. Ce guralivi! Greu îmi era cînd trebuia să stau de vorbă cu toți deodată. Cel mare, Grigore...
- ION: Grigore?!
- SULTANA: Grigore. Îți seamănă leit. Îmi mîncă sufletul. Fetița însă, blîndă, cuminte. Îi spuneam: Rodica...
- ION: Rodica?!
- SULTANA: Așa o cheamă. O noapte întregă am stat de vorbă și ne-am ciorovăit cum s-o cheme și pînă la urmă a rămas pe-a ta: Rodica. Mă ajuta la treabă, îmi spăla vasele, mătura. Cum venea, însă, ăl mic de la școală...
- ION (*intrerupînd-o*): Sultano, cîți copii avem?
- SULTANA: Trei. Ce, 's mulți?
- ION: Nu. Te-ai oprit la timp. (*Rîd.*)
- SULTANA (*imbrățișindu-l*): Spune-mi că ai să mă iubești toată viața.
- ION: Am să te iubesc toată viața.
- SULTANA: Și după aia.
- ION: Și după aia.
- SULTANA: Spune-mi că n-ai să mai pleci.
- ION (*pauză*): Trebuie.
- SULTANA (*implorînd*): Spune-mi... Doar spune-mi!
- ION: N-am să mai plec.
- SULTANA: Niciodată.
- ION: Niciodată.
- SULTANA: Și-o să-i creștem mari: pe Grigore, pe Rodica și pe-ăl mic, fără nume.
- ION: O să-i creștem mari pe toți trei: pe Grigore, pe Rodica și pe ăl mic — fără nume...
- SULTANA: Și-o să trăim împreună pînă la adînci bătrîneți.
- ION: Și-o să trăim împreună pînă la adînci bătrîneți.
- SULTANA: Ca în basmul tău...
- ION: Ca în basmul meu.
- SULTANA: Așa să fie.

(*Intră Radu în fugă.*)

RADU: Verii mei, e groasă rău! Frontul e lîngă pădure. N-auziți? Mă uit la voi și parcă sînteți de pe altă planetă. Treziți-vă, îndrăgostiților, că acuși vă pomeniți cu un tanc în farfurie. Toți negustorii au șters-o, afară de unul, lua-l-ar trupele în linia întâia! Nu vrea să plece de-acasă, și pace! De cinci ore mă învîrtesc în jurul casei s-o scot pe Crăița de-acolo

și nu pot. Dacă-ți și ce zarvă e în centru! Toți fug în toate părțile. Traian-nebunu', dezbrăcat pînă la briu, urlă la ei (*imitindu-l*): „Unde fugiți, nenorociților? Unde? Oriunde ați pleca, peste tot v-ajunge minia Domnului!” De fapt, ei nu fug de minia Domnului, fug de minia frontului. „A venit Apocalipsul! Luați aminte! Unul nu va scăpa”. Și începe să ridă ca un dement. Voi nu plecați? Unde e Alexandru? (*Fără să mai aștepte răspuns.*) Plecați, fraților, că dacă trece frontul prin oraș, nu mai rămîne piatră peste piatră. Ce-ați amuțit? Spuneți și voi ceva!

SULTANA: Noi rămînem aici.

RADU: Treaba voastră. Eu mă duc să-mi iau iubita — cu toate că Iorgulescu umblă cu o pușcă pe balcon, o unge, vrea să oprească războiul — și fug cu ea la țară. Cu trăsura. Ura, verii mei! (*Se întoarce din ușă.*) Chiar rămîneți? (*Nu primește nici un răspuns; tese.*)

ION (*dtn nou în alertă*): Ce-o fi cu Alexandru?

SULTANA: Parcă i-ai fi tată. Se descurcă el!

ION: Și cu nea Dumitru? Ce-o fi, de nu s-a întors?

SULTANA: Și cu mine? Cu mine nu întrebă ce se întîmplă?

ION (*îmbrățișînd-o*): Ce se întîmplă cu tine?

SULTANA: Sint fericită!

(*Apare Alexandru.*)

ION: Alexandre, sîntem în întîrziere.

ALEXANDRU: Te grăbești?

ION: Frontu-i la marginea orașului.

ALEXANDRU: Ei și? Ala care alerga ca o oaie rătăcită de turmă și-mi făcea semne numai de el înțelese era fratele nostru Radu?

SULTANA: El. Vrea să fugă din oraș cu Crăița.

ALEXANDRU: Păcat. În oraș e o veselie! De ce să fugă?

SULTANA (*consolîndu-l*): O să treacă, Alexandre, ai să vezi.

ION: Hai să plecăm.

ALEXANDRU: Tot drumul n-a scos nici un cuvînt. Cînd m-am apropiat de casa ei, cînta un patefon. Cînta un vals... Un vals vesel. Și mi-am zis: acolo unde se cînta un vals vesel, oamenii sînt fericiți... Și n-am mai intrat după ea. S-a întors tata?

SULTANA: Liniștește-te! Înțelege că n-a putut aștepta.

ALEXANDRU: Ce să aștepte? Un mort?

(*Se aud bubuituri.*)

ION: Hai, Alexandre, să mergem.

ALEXANDRU: Unde? Viața-i așa de stupidă uneori...

SULTANA: Dar alta n-avem.

ALEXANDRU: A venit la geam. M-am apropiat. I-am spus că înțeleg totul și că totul e în ordine. Și ne-am privit, așa, fără să scoatem o vorbă, pînă ne-au durut ochii. Noroc că un tip care s-a ținut după mine tot timpul s-a apropiat și mi-a cerut să-l urmez. L-am urmat. Am auzit geamurile închizîndu-se și jaluzelele căzînd. Nu se mai auzea nici o muzică. (*Zîmbînd.*) Se stricase patefonul.

ION: Cine era tipul care te-a urmărit?

ALEXANDRU: Sultano, lasă-ne o clipă singuri. (*Sultana tese.*) Tipul era de la Siguranță. Știa că sînt în oraș.

ION: De la Iorgulescu! Ți-am spus să te ferești.

ALEXANDRU: Nu, nu de la Iorgulescu. (*Pauză.*) De la tine.

ION: Nu înțeleg.

ALEXANDRU: E foarte simplu. Ai divulgat tot.

ION: Nu-i adevărat! Te-a mințit. Te-a mințit, ca să te tragă de limbă.

ALEXANDRU: De limbă l-am tras eu. L-am înghesuit lîngă fîntina lui Costache și mi-a spus și laptele pe care l-a supt de la maică-sa.

ION: Ce ți-a spus?

ALEXANDRU: Tot.

ION: De unde știa el? Ai mai multă încredere într-un polițai decît în mine?

ALEXANDRU: Nu. La fel. Pentru că și tu ești tot un polițai. Strecurat printre noi.

ION: Eu, polițai??

ALEXANDRU: Cum se explică faptul că din toți oamenii noștri am rămas numai noi? Tu și cu mine?

ION: Așa a fost să fie. Am fost nedespărțiți tot timpul. S-a tras asupra noastră, a tuturor. Noi doi am scăpat.

ALEXANDRU: Al venit printre noi acum o lună. Și, de-atunci, am pierdut trei dintre oamenii noștri cei mai buni.

ION: Și ce vină am eu?

ALEXANDRU: Aseară, ne-ai spus că voiau să te execute, dar că ai scăpat pentru că s-a declarat pacea.

ION: Da. Așa a fost.

ALEXANDRU: Iar azi-dimineață mi-ai spus că te-au torturat; după care ți-au dat drumul; că vor trage după tine... dacă scapi, bine, dacă nu...

ION: Așa a fost. Dar și-au bătut joc de mine. La ieșirea din pădure m-au prins din nou, m-au băgat în mașină și m-au dus la Siguranță.

ALEXANDRU: Asta nu mi-ai spus-o.

ION: Cînd? Voi ai să te duci la Natalia. Era mai important să te avertizez care-l situația ei, decît să-ți povestesc ce mi s-a mai întîmplat mie.

- ALEXANDRU (*cu minie*): Era mai important să nu spui nimic! Să suportî orice tortură — să mori! —, dar să nu divulgî nimic. Asta era mai important.
- ION: Dar n-am divulgat nimic...
- ALEXANDRU: Le-ai spus în ce constă misiunea noastră.
- ION: E-o minciună!
- ALEXANDRU: Le-ai spus itinerariul; unde ne oprim. Tot.
- ION: Născociri, ca să te deruteze!
- ALEXANDRU: L-am silit să le repetă și mi le-a repetat. Cuvînt cu cuvînt. Ai spus tot.
- ION: Le știa din altă parte.
- ALEXANDRU: De unde?
- ION (*izbucnind*): Dracu' știe! Cine mai poate fi sigur, astăzi, de ceva?
- ALEXANDRU: Nu înțeleg.
- ION: Eu nu sînt ca tine. Tare. Tu făceai întotdeauna ce era mai greu; toți acceptam superioritatea ta, te admiram. Te admiram și te invidiam pentru singele tău rece. Mă uitam de la distanță cum aruncaî în aer poduri, trenuri, cu o siguranță nemaipomenită... O fracțiune de secundă de-ai fi întirziat, ai fi fost pulverizat. Dar niciodată nu ți s-a întîmplat nimic. Eu, din păcate, nu sînt ca tine. De asta nu sînt sigur de nimic.
- ALEXANDRU (*dur*): Dacă știi că de frică îți umblă gura, trebuia să rămii pe front, să mori ca 'un șobolan!
- ION: Dar n-am vorbit!
- ALEXANDRU: Minți!
- ION (*cedînd, cu glas vlăguit*): M-au bătut ore întregi. M-au torturat. M-am zbătut între viață și moarte; aiuram; turnau apă peste mine să-mi revin. Și iar mă hărțuiau; și iar mă torturau. Poate nu mi-am dat seama. Poate mi-a scăpat ceva.
- ALEXANDRU (*neinduplecat*): Ți s-a făcut frică și-ai vorbit.
- ION: Nu-i adevărat. Ca să-mi trag sufletul, le spuneam lucruri fără importanță. Mă gîndeam peste trei zile vine pacea și eu să mor astăzi, tocmai astăzi? De ce? Pentru ce acest sacrificiu... inutil?! Mai e nevoie de mine. Sînt tînăr. Le spun cîteva fleacuri, pe care ei tot nu le mai pot folosi, și scap cu viață. Trăiesc! (*Alexandru îl privește intens, nemișcat. Paralizat de această privire, aproape plîngînd.*) Alexandre, m-au torturat... îngrozitor. S-au răzbunat pe mine pentru că au pierdut războiul, pentru că i-am învins, pentru tot. (*Plînge infundat.*) N-am mai putut rezista. Știi, acum știu ce înseamnă asta, dar atunci cînd mă schingiuiam... gîndeam altfel... Secretele noastre... sacrificiile noastre... erau... nu mai conta... Pentru că să mai trăiești o zi... pentru ca să mai exiști... să mai
- vezi cerul... să mai auzi o dată ploaia pe acoperiș... Pentru un asfințit de soare... mîntea o ia razna... și-i dai drumul.
- ALEXANDRU: Ar trebui să te împușc pe loc.
- ION (*desfăcîndu-și brațele*): Fă-o? De ce n-o faci?
- ALEXANDRU (*după un timp*): De dragul Sultanei n-o fac. (*Plecînd.*) Rămii aici. Voi raporta superiorilor ce s-a întîmplat.
- ION: De ce să raportezi? Oricum vor afla. Mai tîrziu.
- ALEXANDRU: Și-atunci?
- ION: Dacă raportezi acum, voi fi pus la zid.
- ALEXANDRU (*ieșindu-și din fire*): Și ce vrei să faci? Să mint? Pentru că unul ca tine a trădat? N-a suportat un interogatoriu și-a trădat?
- ION: Ai fost vreodată torturat?
- ALEXANDRU: Am fost.
- ION (*dezorientat de răspuns*): Și?
- ALEXANDRU: Cine rezistă, bine; cine nu, moare. Acolo, sau afară. Asta-i jocul.
- ION: Și cînd te-ai prăvălit pe podele, și-au turnat apă peste tine, și te-au lovit cu cizmele în coaste de nu mai simțeai nimic, pluteai, și întreaga lume, întreaga viață ți se părea un fum, n-ai avut nici o clipă... nici un moment de slăbiciune?
- ALEXANDRU (*firesc*): Cînd am simțit că mor, mi-am zis că, de fapt, viața mea aparține... oamenilor, celor pentru care lupt. Că ei vor auzi de mine, mă vor pomeni, iar eu voi trăi mai departe, prin ei, prin copiii lor. Asta mi-a dat o tărie nemaipomenită. Eram calm, încrezător, zimbeam. Anchetatorii au crezut că-mi înnebunit și mi-au dat drumul. (*Dă să plece.*)
- ION: Alexandre, nu mă părăsi așa! Am răbdat atîtea. Mi-am riscat viața de-atîtea ori. Am făcut atîtea sacrificii... Am avut un moment de slăbiciune? Da! Am avut! Tăiați-mi o mină. Dar nu și capul.
- ALEXANDRU (*cu disperare, cu căldură*): Ioane, te-am iubit ca pe-un frate; am mîncat multă piine amară împreună; dar, acum, trebuie să ne despărțim pentru totdeauna. Tu rămii aici — omeneste n-ai putut merge mai departe —, iar eu îmi vād de drum.
- ION (*furtos*): Mergi sănătos, și cînd ajungi la centru, spune-le multe salutări de la unul pe care puteai să-l salvezi, dar l-ai lăsat să crape. (*Alexandru îl privește nedumerit.*) Acolo, în pădurice, cînd am fost prins, de ce nu ți-ai riscat viața să mă salvezi?
- ALEXANDRU: Sacrificiul meu ar fi fost zadarnic. Iar unul dintre noi trebuia să continue misiunea.

ION Zadarnic? De unde știi? De unde știi că nu ne-am fi salvat amândoi? ALEXANDRU Nu mai aveai nici o șansă.

ION Ei mi-au acordat una. (Se aud buibuituri puternice.)

SULTANA (intră, cu sufletul la gură): Frontul! E la marginea orașului. La depou se dau lupte. Vor să-l arunce în aer. Ce facem?

ALEXANDRU Adăpostiți-vă în pivniță. Eu mă duc la depou. (Lui Ion, care vrea să-l urmeze, cu glas tăios.) N-ai ce căuta acolo!

ION Pentru depou sînt bun și eu. Îți promit că nu voi merge mai departe.

(Se privesc un timp. Ies. Sultana cade în genuchi. Zgomotul frontului crește. Intuneric. Un timp, se aud sirene, zgomote de explozii, strigăte, muzică. Apoi lumină. Liniște. Un moment, scena e goală. Apar Sultana și Radu. Au trecut o zi și o noapte.)

SULTANA Hai, liniștește-te! Stai aici, pe laviță. Liniștește-te, băiatule. Greul a trecut.

RADU (c de nerecunoscut. Poartă pe chip urmele unei experiențe cumplite): Nu se poate! Nu se poate! Am văzut cu ochii mei cum s-a năruit totul. Și-apoi a izbucnit focul. Nu m-am putut apropia. Urlam disperat să m-ajute careva... Se uitau la mine de parcă nu-mă înțelegeau vorba. Arde un om între dărîmături! Ajutați-mă s-o scot de-acolo! Strigam la ei de pomană. Căruțe, mașini, tancuri. Toate pline cu „viteji”, dar unul nu s-a oprit să stingă focul! Mă uitam cum arde, auzeam țipete și nu puteam face nimic. Mă învîrteam în jurul casei. Căldura focului mă topea, și țipam, strigam. Unul n-a sărit să mă ajute...

SULTANA Nu te puteau ajuta. N-aveau cum să se oprească din iureșul acela ca să salveze o biată casă în flăcări.

RADU: Dar în casa aia ardea un om! În casa aia ardea Crăița!

SULTANA: Au murit atîția oameni nevinovați; atîția oameni care n-au putut fi salvați...

RADU: Unul mi-a strigat dintr-o mașină: „Nu te mai uita cum arde. Cînd ne întorcem, construim una nouă”. „Dar acolo arde logodnica mea! Ajutați-mă s-o salvez!” „Acum, nimeni n-o mai poate salva. Caută-ți alta!” Am sărit la el să-l omor. M-ar fi putut împușca. S-a uitat la mine, aproape cu milă, și mi-a zis: „Nu fi supărat pe mine, băiete. Așa-i războiul.”

SULTANA: Iartă-l! Cînd stai ani de zile cu moartea-n suflet, ce importanță mai are o casă?

RADU Nu se poate! Într-o clipită, au dispărut vieți omenesti, averi agonisite în ani și ani de muncă. Într-o clipită! Ca un fum! Parcă nici n-ar fi fost?!

SULTANA: După înmormîntarea mamei, cînd mă întorceam de la cimitir, o vecină mi-a spus „Dacă Dumitru vindea casa, să-i dea bani doctorului, maică-ta era salvată”. Dar tata n-a vrut s-o vindă, ca să nu dormim în stradă, să nu rămînem pe drumuri. Și mama a murit cu zile.

RADU De ce-mi spui asta?

SULTANA (cu gîndul departe): Nu știi, Uneori, viața omului atîrnă de te miri ce. (Se aude o explozie puternică. Cu neliniște.) De ce n-or fi venind ai noștri?

RADU (absent): Strada-i blocată. Încă se mai trage. La depou, un cuib de mitralieră în turnul de apă. (În prag, tirînd o pușcă după el, apare Iorgulescu. E de nerecunoscut. Pare o umbră a celui care a fost.)

IORGULESCU (cu voce răgușită): Am învins! Nu spuneți la nimeni. Am învins. E cea mai mare bătălie pe care am cîștigat-o.. Au fost și pierderi. Neînsemnate. După care ne-am retras — strategic — pe poziții dinainte stabilite. (Deodată strigă, îndreptîndu-se spre Radu.) Unde-i fata mea? Unde-ai ascuns-o?

RADU (neiertător): Dacă n-o încuiai în casă, acum era salvată! Acum era departe, nu arsa de vie!

IORGULESCU: Ce tot spui? Eu am coborît în pivniță să iau cartușe, și cînd m-am întors (uimit) n-am mai găsit-o. Pisicherule! Știu că te-ai culcat cu ea. Bravo! Maltopol n-a fost în stare. (Convins.) Ți-o dau ție. Ești mai deștept. Ție ți-o dau! (Ton schimbat.) Dar, acum, scoate-o de unde-ai ascuns-o! (Cîntînd, cum fac copiii.) „Scoate, drace, ce-ai furat, că te duc la spînzurat!” (Se enervează.) Gata joaca! Scoate-o de unde-ai ascuns-o, altminteri te dau pe mîna poliției. Mă auzi, slugoile?

RADU (calm, îndurerat): Ar trebui să te spînzuri pentru ce-ai făcut. Ne-ai distrus. Am fi putut fi fericiți. Am fi avut copii..

IORGULESCU (fericire de nebun): Așa! Așa! Copii. Cît mai mulți copii. Dați-mi-i mie. Eu știu să-i păstrez. Eu nu-i pierd. Eu îi ascund bine. Îi îngrop adînc. Nimeni nu va mai da de ei.

RADU (tăios): Pleacă!

IORGULESCU (strigînd): Am învins. (Ca pe un secret.) Nu spuneți la nimeni. Am învins! E cea mai mare bătălie pe care am cîștigat-o. Au fost și pier-

deri. Nefnemate. După care ne-am retras strategic. (Ii face lui Radu un semn de muștrare cu degetul.) Ai ascuns-o bine, dar tot o gășesc. (Pleacă strigând.) Crăița! Crăița!

SULTANA : A innebunit !

RADU : Toți plătim. Totul se plătește. Nimeni nu scapă dator. Ce luăm, dăm. Uneori cu dobândă. Nimeni nu scapă de plată.

(Se aud sirene de locomotivă; în depărtare, o fanfară cîntă un marș.)

SULTANA : Sirenele ! (Se duce la fereastră, strigă.) Radule, vin ! Vin ai noștri ! Uite-l pe tata ! Uite-l pe Alexandru. Cită lume ! Tot cartierul. Trebuie să apară și Ion. (Ride.) Mocăitul... S-a pierdut de oameni. (Simte nevoia să vorbească.) Și la școală venea ultimul. Desculț, ciufulit, băga capul pe ușa clasei. „Întră, mocăitul !” — îi striga învățătorul. Uite-i cum vin ! (Ride.) Rupți, murdari. Ion a rămas în urmă. Ei, doamne, trebuie spălați, nu glumă. Și cîrpiți. Și ce foame le-o fi ! De-o zi și-o noapte n-au dormit și n-au mîncat. (Strigă.) Tată ! Ioane ! Alexandre ! Vine și Ion. Trebuie să vină și el. Mocăitul ! (Lui Radu.) Toată lumea a ieșit la porți. Toți se bucură pentru ei. Cum să nu se bucure ? Ei au salvat depoul, care-i piinea noastră. Radule, du-te de-i întîmpină tu. Mie mi s-au tăiat picioarele. Hai, Radule, du-te. De ce nu vin mai repede ? Mă duc să scot o găleată de apă proaspătă. (Iese. În scenă rămîne doar Radu, absent la ce se petrece în jurul său. După un timp, intră Dumitru și Alexandru.)

DUMITRU (strigă) : Sultano ! Pe unde umblă fata aia ? (Privindu-l pe Radu, intens, cu privirea celui care n-a dormit de multă vreme.) N-ai venit.

RADU : Nu, tată.

DUMITRU : Ai rămas să-i păzești măslinile lui Iorgulescu...

RADU : Da, tată. Asta am făcut.

DUMITRU : Și pe Crăița. Să nu stea în curent. Să n-o bată vîntul. (Radu tace încrîncenat.) I-am adus și-un vâl să-și pună pe ochi, să n-o ardă soarele. (Scoate din buzunar o cîrpă neagră pe care-o așază pe masă.) Pînă la nuntă, pînă ne-ncușcăm.

RADU (alb) : Nu ne mai incușcăm.

DUMITRU : De ce ? Nu v-ați înțeles cu averea ? (Strigă.) Sultano ! Pe unde tot umblă fata aia ? (Lui Alexandru.) De ce l-ai lăsat singur ? (Alexandru tace.) Răspunde la întrebare : de ce l-ai lăsat singur în turnul de apă ?

RADU : Unde-i Ion ?

ALEXANDRU : Tată, să lăsăm lucrurile așa cum sînt. Tot nu mai putem

schimba nimic. Să răsufliăm ușurați că am salvat depoul.

DUMITRU : Cu ce preț ?

ALEXANDRU (dur, necrușător) : Cine nu știe ce riscă să nu intre în luptă.

RADU : Unde-i Ion ?

DUMITRU : Dar de ce l-ai lăsat singur ? De ce nu l-ai ajutat ?

ALEXANDRU : Nu-l puteam ajuta. Asta-i o treabă primejdioasă, pe care trebuia s-o facă un singur om.

DUMITRU (strigînd) : De ce n-ai făcut-o tu ?

ALEXANDRU (la fel) : Nu m-a lăsat ! Tinea morțiș s-o facă el !

DUMITRU : De ce nu l-ai oprit ?

ALEXANDRU : Am vrut ! Dar a țîșnit din brațele mele, și într-o secundă a fost în capul scării.

RADU : Ce-i cu Ion ?

DUMITRU (luînd în mînă zdreanța neagră și virînd-o sub ochii lui Radu) : Asta-i tot ce-a mai rămas din Ion.

RADU : A murit ?

DUMITRU : Du-te la crizantema ta și lasă-ne.

RADU : Tată, Crăița nu mai e. A ars sub ochii mei.

(Pauză.)

DUMITRU : Doamne, iartă-ne ! (Se așază lîngă el.) Măi, băiatule, îmi închipui ce-i în sufletul tău. Ține-ți firea, asta-i tot ce pot să-ți spun. (Apare Sultana, cu o găleată cu apă. Are o privire rece, stranie.) Sultano, fata tatel, ai aflat ?

SULTANA : Beți ! Trebuie să fiți însetați. (Cu ură.) Alexandru l-a omorît.

DUMITRU : Nu înțeleg...

SULTANA (arătîndu-l pe Alexandru) : Din cauza lui a murit. Furios că a găsit-o pe Natalia măritată, s-a răzbunat pe Ion. Beți ! Trebuie să fiți însetați. (Alt ton.) Mi-a spus să-i las singuri. I-am lăsat. Dar îl auzeam cum îl făcea pe Ion laș, trădător. Ion plîngea și-și cerea iertare. (Ca o sentiță.) De-asta a murit Ion. Pentru că n-a mai suportat umilînța.

DUMITRU : Alexandre, e adevărat ?

ALEXANDRU : Tată, Ion era un băiat minunat. Și ceea ce a făcut el, azi, nimeni n-ar fi îndrăznit să facă. Dar — jur că mi-a mărturisit-o ! — n-a putut rezista interogatoriului. Oricum, sacrificiul lui a fost total. Azi s-a purtat ca un erou.

SULTANA (oferîndu-le apă) : Beți ! Beți ! Insetaților ! (Alt ton.) Ce ușor e să spunem despre alții că au murit ca eroii... Ce ușor ne vine să-l facem eroi, după ce i-am împins la moarte...

DUMITRU : Sultano, nu vorbi cu păcat !

SULTANA : Nu pricepeți că o viață de om prețuiește mai mult decît orice pe

lumea asta ? Că viața asta, așa, chinută, e tot ce avem ? Că fără această viață, că fără viața lui, că fără el, eu degeaba mai respir, degeaba îmi duc zilele ?

DUMITRU : Liniștește-te, Sultano, liniștește-te... Nimeni altul nu știe chinul din inima ta. (O mîngîie.) O să treacă. Ai să vezi. O să treacă... (Sultana iese, spre camera de-alături. Se aud hohote de plîns. Cu durere.) Încă nu s-au născut vorbele alea care să poată liniști un suflet îndurerat de moartea celui drag. (De afară se aude fanfara cîntînd, strigăte de veselie.) Afară, oamenii se bucură. De-acum, începe o viață nouă. (Cu lacrimi în glas.) Am tot așteptat, am tot așteptat, și uite că a venit și timpul nostru.

ALEXANDRU : Azi ne e sufletul greu, dar o să vină și vremea să ne bucurăm. Și, în sinea noastră, o să fim mîndri că am făcut totul, că am rezistat la toate necazurile, și — pînă la urmă — am învins.

DUMITRU Ai dreptate, Alexandre, ai dreptate.

ALEXANDRU (ca după o reculegere) : E timpul să plec. Trebuie să mă prezint la centru.

DUMITRU : Diseară conduc un tren. Primul tren care merge în partea eliberată. Vii cu mine ?

ALEXANDRU : Îmi pare rău, dar trebuie să plec chiar acum. Și-așa sînt în întîrziere.

RADU : Alexandre, ia-mă și pe mine. Tot nu mai am nici un rost pe-aici.

ALEXANDRU : Unde mă duc, e primejdios.

RADU : Nu mi-e frică.

DUMITRU (lui Radu) : De ce nu vrei să mai rămii pe-acasă ? (Incet.) Poate mai are cineva nevoie de tine.

RADU : Aici, nimeni nu mai are nevoie de mine.

ALEXANDRU : Nu, nu te iau.

RADU : N-am să-ți ies din cuvînt.

ALEXANDRU : Nu-i vorba de asta. (Pauză.)

RADU : Cînd ați venit, erați doi. Să plecăm tot doi.

(Alexandru nu-i răspunde.)

DUMITRU : Ia-l ! De-acum, poți să ai încredere în el.

ALEXANDRU : Bine, fie ! Să ne luăm rămas bun. (Radu se duce și deschide ușa camerei unde se află Sultana, care apare în prag ; poartă pe umeri o năframă neagră.) Surioară, dacă ți-am greșit cu ceva, iartă-mă.

SULTANA (il privește lung) : Ai grijă de tine.

RADU : Rămîneți cu bine. Rămii cu bine, surioară... (Se îmbrățișează.) Și încă ceva : sub geam, e o mușcată mare, albă, frumoasă. O îndrăgise Crăița. Pînă mă întorc eu, ud-o în fiecare dimineață.

SULTANA : Bine.

(Cei doi pleacă.)

DUMITRU : Să ne scrieți cît puteți de des.

ALEXANDRU : De data asta, promit.

DUMITRU Radule, scrie tu și pentru el !

RADU (de-afară) : Bine, tată.

DUMITRU : Vă conduc.

(De afară, se aude fanfara cîntînd un marș. Bătăi în poartă. Se aude strigîndu-se : „Poșta ! A venit scrisoare de la Ion. Poșta ! Aveți scrisoare de la Ion“. Pentru prima oară, Sultana nu aude vocea poștașului. În timp ce vocea se pierde, Sultana, nemișcată, în mijlocul camerei, privește în gol.)

VOCEA SULTANEI : Spune-mi că ai să mă iubești toată viața.

VOCEA LUI ION : Am să te iubesc toată viața.

VOCEA SULTANEI : Și după aceea.

VOCEA LUI ION Și după aceea.

VOCEA SULTANEI Și n-ai să mai pleci.

VOCEA LUI ION : Trebuie !

VOCEA SULTANEI Spune-mi ! Doar spune-mi !

VOCEA LUI ION : N-am să mai plec.

VOCEA SULTANEI Niciodată.

VOCEA LUI ION (reverberată) : Niciodată... niciodată... niciodată.

(Marșul de afară se aude din ce în ce mai puternic. Zgomot de tren care trece. Zgomotul trenului se interferează cu cel al fanfarei.)

CORTINA